

заявлено клопотання (ч. 4). Фактично мова йде про ті документи, оригінали або копії яких повинні бути вручені під розписку в матеріалах кримінального провадження відповідному учаснику.

Отже, ми можемо говорити про те, що набір процесуальних документів, письмовий переклад яких підлягає обов'язковому врученню особі, яка не володіє або недостатньо володіє державною мовою, залежить від трьох чинників:

- процесуального статусу учасника кримінального провадження та його волевиявлення;
- окремих обставин і складу кримінального правопорушення, розслідуваного в рамках кримінального провадження;
- результатів кримінального провадження.

Окремі питання призначення експертизи за КПК України

Юсупова К.О., адвокат

Із прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України суттєво змінився процесуальний порядок призначення експертиз у кримінальному провадженні. Новелою цього Кодексу є розширення змагальності на досудовому розслідуванні, у тому числі при призначенні й проведенні експертизи, надання можливості стороні захисту та потерпілому ініціювати проведення експертизи з метою отримання необхідних доказів. Цим пояснюється впровадження в Кодекс нової процедури, пов'язаної з розглядом слідчим суддею питання про залучення експерта.

Підстави та суб'єктів, що можуть ініціювати проведення експертизи, передбачено ч. 1 ст. 242 КПК, а саме: експертиза проводиться експертом за зверненням сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для справи, необхідні спеціальні знання.

Відповідно до п. 19 ч. 1 ст. 3 є дві сторони кримінального провадження – з боку обвинувачення: слідчий, керівник органу досудового розслідування, прокурор, а також потерпілий, його представник та законний представник у випадках, установлених цим Кодексом; з боку захисту: підозрюваний, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їх захисники та законні представники.

Виходячи зі змісту КПК, складно зробити висновок про те, яким саме процесуальним документом залучається експерт до кримінального провадження. Водночас відповідно до ч. 3 ст. 110 КПК рішення слідчого, прокурора приймається у формі постанови. Частина 7 ст. 69 КПК дає підстави зробити висновок про те, що експерту надсилається доручення. У ч. 4 ст. 332 КПК зазначено, що в разі наявності відповідних підстав, суд постановляє ухвалу про доручення проведення експертизи. У такому випадку, керуючись положенням ч. 3 ст. 110 КПК, рішення слідчого, прокурора повинно оформлюватися у вигляді постанови. Оскільки сторона обвинувачення залучає експерта, то в цьому разі це повинна бути постанова про залучення експерта для проведення експертизи.

Інші суб'єкти, а саме сторона захисту, може звернутися з відповідним клопотанням до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду або самостійно звернутися з клопотанням про залучення експерта для проведення експертизи до відповідної установи. Порядок залучення експерта врегульований ст. 243 КПК.

Сторона обвинувачення залучає експерта за наявності підстав для проведення експертизи, у тому числі за клопотанням сторони захисту чи потерпілого. Сторона захисту має право самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи, у тому числі обов'язкової.

Самостійне залучення експерта стороною захисту здійснюється на договірних умовах. Законодавець, на жаль, не встановлює порядок зносин сторони захисту з експертом. Убачається, що до моменту законодавчого закріплення форми та порядку таких відносин, вони можуть бути відображені в типовому договорі, який повинен бути затверджений відповідним відомчим підзаконним актом.

Убачаємо за доцільне затвердити зразок клопотання про залучення експерта для проведення експертизи. У разі відмови стороні захисту в задоволенні клопотання про залучення експерта слідчим чи прокурором, особа, яка його заявила, має право звернутися з клопотанням про залучення експерта до слідчого судді. Таке клопотання повинно відповідати встановленим ч. 2 ст. 244 КПК вимогам. Недотримання цієї вимоги є підставою повернення такого клопотання особі, яка його подала, про що слідчий суддя постановляє ухвалу. Норми КПК не встановлюють заборону стороні захисту повторно звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді.

Аналіз ст. 244 КПК дає підстави стверджувати, що реалізуючи принцип змагальності на досудовому слідстві, законодавець поклав на сторону захисту тягар доказування неправомірності відмови сторони обвинувачення в задоволенні клопотання сторони захисту про залучення експерта для проведення експертизи. Фактично оскаржуючи таку відмову, сторона захисту у своєму клопотанні слідчому судді повинна доказувати, чому саме не погоджується з відмовою сторони обвинувачення та наводити обставини, що підтверджують неможливість самостійного залучення експерта.

Тлумачення ч. 7 ст. 244 КПК дозволяє дійти висновку про те, що перелік питань, поставлених перед експертом, знаходиться в межах дискреційних повноважень слідчого судді, який, установивши, що відповіді на них не стосуються кримінального провадження або не мають значення для судового розгляду, має право не включити їх до ухвали про доручення проведення експертизи.

Зазначимо, що саме в цій статті передбачено, що до ухвали слідчого судді включаються питання, поставлені стороною, проте ст. 244 КПК, яка визначає вимоги до змісту клопотання сторони до слідчого судді, узагалі не містить положення щодо зазначення питань у клопотанні. Виходячи зі змісту ст. 309 КПК, ухвала слідчого судді за результатами розгляду клопотання про залучення експерта оскарженню не підлягає.

Таким чином, призначати експертизу можуть сторона обвинувачення і сторона захисту, а також слідчий суддя, суд. До кримінального провадження експерт залучається рішенням слідчого, прокурора у формі постанови. Слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про доручення проведення експертизи, яку направляє експерту або експертній установі. У КПК прописана й процедура призначення експертизи стороною захисту – адвокатом або безпосередньо підозрюваним. Ці суб'єкти повинні звернутися з клопотанням до слідчого, який розслідує відповідне провадження. Сторона захисту долучає експерта на договірних умовах. Пропонуємо умови залучення стороною захисту експерта відображати у типовому договорі. Такий договір повинен бути затверджений наказом Міністерства юстиції України.